

JACINT VERDAGUER I DUES
FAMÍLIES DE FOLGUEROLES:
ELS BONAY I ELS COMA
PUIGSESLLOSES

EUGÈNIA BOFILL I LOLI ROJAS

En aquest article s'enfoca la relació de Jacint Verdaguer amb dues famílies que tenien casa a Folgueroles, els Bonay i els Coma Puigseslloses. Aquestes dues famílies, amb bones relacions socials i de poder, les trobem vinculades a decisions i esdeveniments importants en la vida de Verdaguer i esdevenen un cas d'amistat i generositat del comportament de la societat civil en relació a la seva figura.

Volem explicar algun fet inèdit o poc conegut i que posen de manifest quina era la relació entre classes socials diferents i en què consistia l'amistat, o el rebuig, en funció dels esdeveniments i les relacions de poder existents, en un petit poble com era Folgueroles a finals del segle XIX.

En línies generals el comportament de la societat civil d'aquell temps, representada per aquestes dues famílies, generava uns forts llaços de solidaritat i ajuda mútua. Tals que eren difícils de trencar malgrat el pas del temps i l'opinió que des dels poders fàctics i religiosos s'enviava. També es constata que quan els poders dominants, de les altes jerarquies religioses i polítiques, marcaven una opinió taxativa contrària, era molt difícil que algunes persones s'escapessin al vox populi i tinguessin l'atreviment de mantenir els llaços d'amistat i recolzament.

Jacint Verdaguer (1845-1902), com sabem, era fill d'un picapedrer de les veïnes pedreres de Tavèrnoles i de Josefa de Folgueroles. Nasqué, doncs, a Folgueroles sembla que al carrer Mayor núm. 9, tot i que també hi ha una certa possibilitat que accidentalment nasqués al carrer Sant Jordi a casa dels avis materns, els Santaló, els quals per ajudar la seva filla Josefa l'haurien acollida a casa seva unes setmanes abans del naixement de Jacint Verdaguer i Santaló.

LES FAMÍLIES

Sabem que Antoni Bonay Torner tenia una casa a Folgueroles, i que era una casa veïna a la dels pares de Verdaguer. Probablement al carrer Mayor de Folgueroles.

L'Antoni Bonay vivia a Barcelona i s'havia casat amb la barcelonina, Antònia Carbó Fontdecabà. Formaven part d'una classe social benestant.

Sabem que els Bonay va fer construir l'edifici de pisos de la Gran Via núm. 700, seguint el Pla Cerdà i l'estil modernista de l'època.

Aquest edifici és conegut actualment com a casa Bonay on l'any 2011 s'ha fet l'exposició Casa Decor de Barcelona. <http://www.casadecor.es/cad11bcn/fotosbcn.zip>.

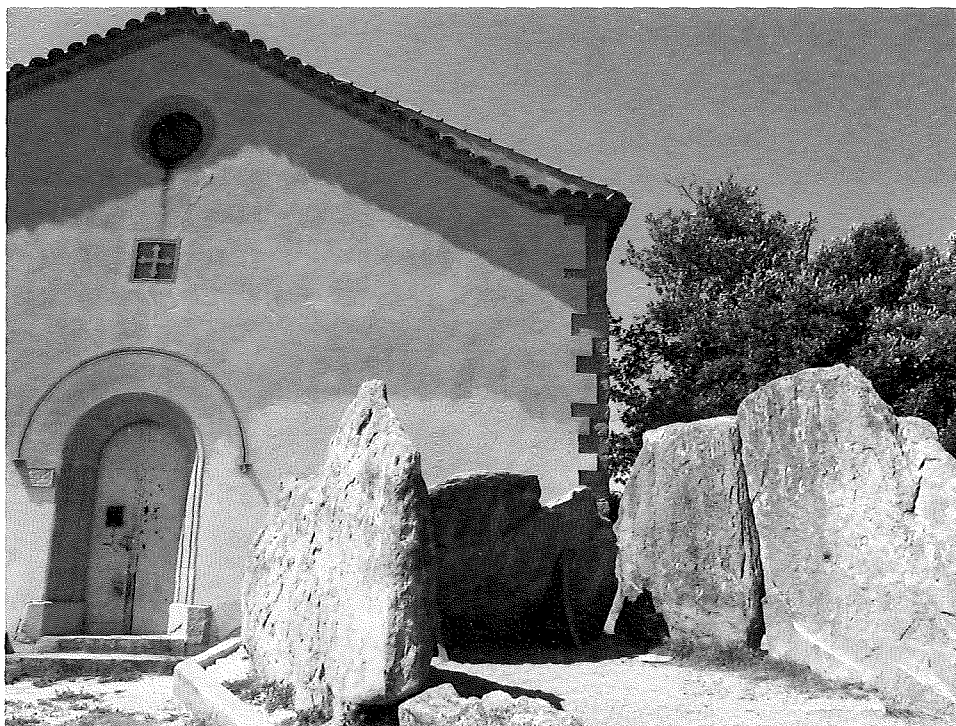
Per altra banda, sabem que els Bonay tenien en propietat la casa de Folgueroles. Hi anaven a passar els mesos d'estiu, i tal vegada més àmplies temporades, si era el cas, en funció de la situació política inestable que es pogués viure a la ciutat o per motius de salut.

Els Coma Puigseslloses eren els propietaris d'una de les finques rurals més grans properes a Folgueroles, que inclou l'església de Sant Jordi, lloc on Verdaguer s'havia ordenat sacerdot, cantant missa per primera vegada el 1870. El lloc va ser triat per l'amistat que els unia i la devoció a una capella tan petita però tan coneguda. Posant de manifest ja en aquell moment un tret clau del seu caràcter, la humilitat i fidelitat als seus. Al cap de tres mesos i mig d'haver cantat missa, va morir Josefa Santaló.

L'església és dalt d'un turó que permet veure tota la plana de Vic, i fins i tot ara, des d'allà, pots captar clarament la intel·ligent distribució dels espais pròpia del camp català: masies separades per diferents tipologies de camps de conreu, petites zones de bosc, i camins o carreteres que ho vertebren tot.

«Entrada Casa Bonay».

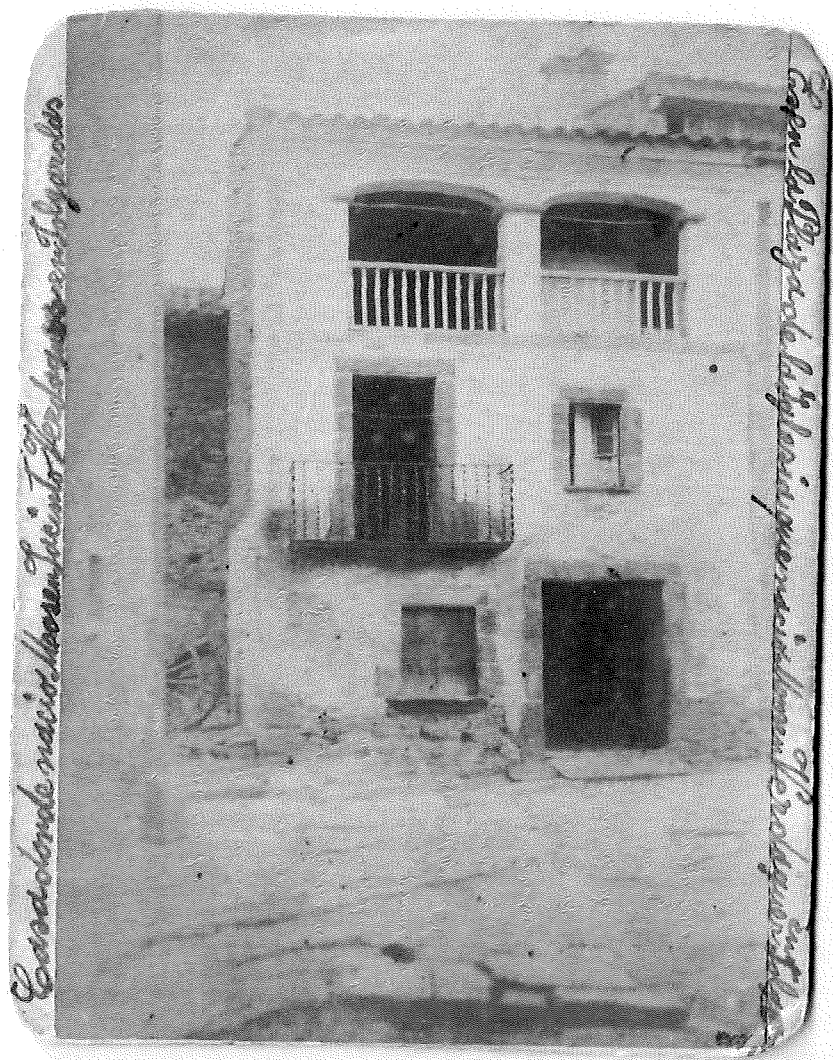
Al costat de l'església de Sant Jordi s'hi poden veure unes pedres megalítiques.

L'amistat de Verdaguer amb la família Puigseslloses va perdurar en el temps i quan estava a Vila Joana, els últims moments de la seva vida, encara el visitaven. S'explica l'anècdota que en no deixar-los entrar a la casa el mateix Verdaguer va dir *«deixeu-los entrar que són la meua família»*.

Les famílies Verdaguer, Bonay i Puigseslloses compartien un gran sentit religiós i un amor per fer prosperar una terra, la Plana de Vic, com a concreció d'un país i una cultura, la cultura catalana. Hem de tenir present que estem a l'inici del què serà el moviment de la Renaixença com a concreció a Catalunya del canvis que s'estaven produït pel Romanticisme europeu i el naixement de les diferents consciències nacionals.

LES FAMÍLIES BONAY I VERDAGUER

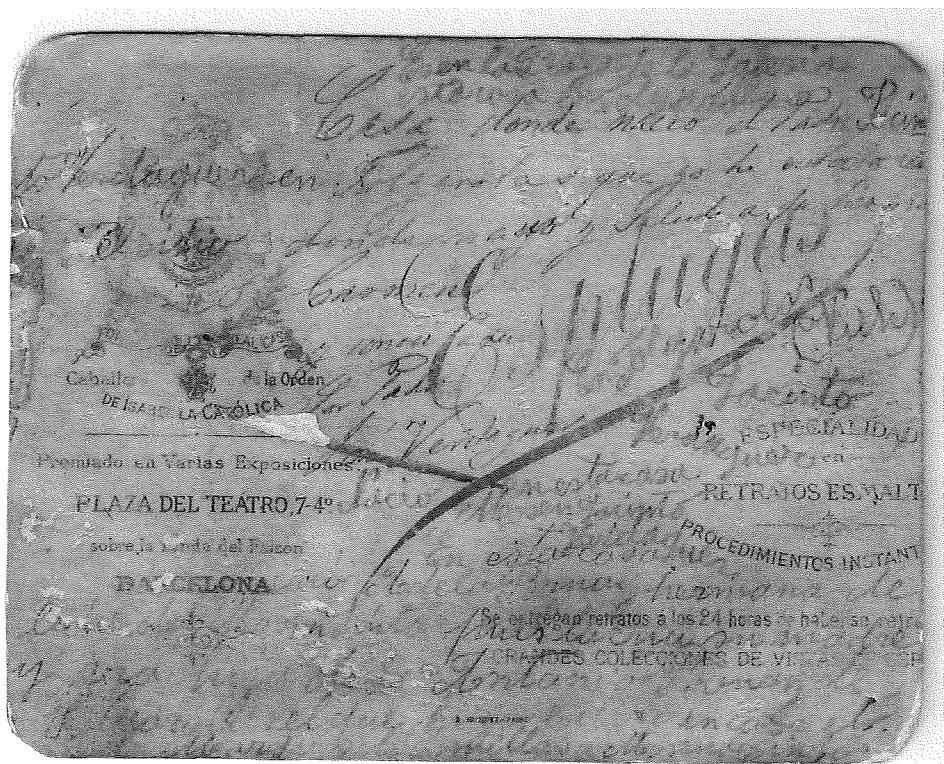
La mare de Verdaguer, Josefa Santaló i l'Antònia Carbó de Bonay eren a més de veïnes del mateix carrer, mares de famílies nombroses i preocupades per l'educació dels fills. Probablement el creure en uns mateixos valors va facilitar l'amistat entre les dues famílies.

La casa de Folgueroles.

Recentment s'ha trobat una fotografia propietat d'Adela Bofill, nascuda a Barcelona i néta d'Adela Bonay on surt la casa del carrer Major de Folgueroles amb l'anotació al darrere de «hermana de leche de Jacinto Verdaguer». Es gairebé segur que la Josefa Santaló va fer de dida d'alguns fills de la família Bonay Carbó i això va enfortir els vincles entre les dues famílies.

L'Antònia tingué set fills i, com hem dit, a Folgueroles passava llargues temporades especialment dels estius i havia de necessitar per força ajuda. Aquesta ajuda la va rebre de Josefa Santaló. Els noms dels fills Bonay Carbó

«Hermana de leche de Jacinto Verdaguer».

són per ordre de naixement: Joaquim, l'hereu, Xaviera, casada amb Ramon Bru Lassús, Alfons, Josep, Frederic, Filomena, casada amb el metge Mariano Centena, i Adela, casada amb Evaristo Bofill Pichot de la família dels Bofill de Viladrau i que posteriorment havien anat a Sant Julià de Vilatorrada. A Adela, la filla petita, precisament li donaren en herència la casa de Folgueroles probablement per la seva vinculació més forta amb la Plana de Vic.

La Josefa, per la seva banda, tingué vuit fills dels quals Jaume, Bartomeu, Margarida i Josep moriren de molt petits o en néixer. Filomena, la germana petita de Verdaguer, morí amb un any quan el poeta en tenia cinc. Curiosament a la família Bonay també hi ha una Filomena, fet que pot ser una casualitat o una mostra de la influència entre les dues dones. Segons el biògraf J. Arbó la mort de Filomena va ser el primer desengany que patí el poeta. (cita 1 pàg).

Actualment els descendents d'Adela Bonay i Evaristo Bofill viuen a Eivissa, la investigació iniciada per Enrike Bofill i Loli Rojas per trobar els vincles amb els parents de Viladrau han aportat aquesta informació que va

despertar l'interés d'Eugènia Bofill que a la vegada és descendent de Filomena Bonay per línia materna. La besàvia d'Enrique Bofill i la besàvia de la mare d'Eugènia Bofill eren germanes, la Filomena i l'Adela Bonay Carbó, amigues de jocs de Jacint Verdaguer.

JACINT VERDAGUER ES TRASLLADA A BARCELONA

Quan Verdaguer estava fent de vicari a la Parròquia de Vinyoles d'Orís, entra en una crisi espiritual i de salut. Rep la recomanació de prendre aires de mar, fent un canvi que pogués millorar l'anèmia cerebral diagnosticada i que a la vegada li permetés seguir escrivint literatura.

L'Antoni Bonay, pare de la Xaviera Bonay Carbó casada amb Ramon Bru germà de la Marquesa de Comillas parla amb Antonio López, Marqués de Comillas i recomana a Mossèn Jacint Verdaguer per que entri a treballar de capellà de vaixell en els vapors de la Companyia Transatlàntica, propietat del Marqués. Aquesta feina li permetia escriure i exercir de capellà. Aquesta ajuda la recull Valerià Serra en la seva biografia de Mossèn Jacint Verdaguer.

La relació d'Antonio López amb la família Bru procedia de molt abans d'aquest matrimoni. El pare de Lluïsa, Andrés Bru, havia llogat el primer local comercial que va utilitzar Antonio López a La Habana. Posteriorment van crear una empresa conjunta que va significar l'inici de l'esplendor econòmica del futur marqués. A l'any 1846 la família Bru havia tornat a Barcelona i Antonio López es va desplaçar de Cuba a Barcelona per casar-se amb Lluïsa Bru i van tornar a Cuba fins que l'any 1853 es traslladen definitivament a Barcelona per quedar-se a viure al Palau Moja de les Rambles. Era una relació de total confiança entre els Bru i els López. El marquès de Comillas sempre va saber buscar persones per dirigir els seus negocis que tinguessin el doble vessant de ser de confiança i tenir vincles familiars.

Posteriorment es referma la relació entre la família Comillas i Verdaguer. Es queda a Barcelona i fa d'almoïner dels pobres, els acompanya en els seus viatges, especialment a Terra Santa i té un lloc fix a la taula de la família al Palau Moja.

Uns anys després, havent perdut la confiança del segon marqués de Comillas, Claudio López i la seva esposa, com explica ell mateix a *En defensa pròpia*, deixa de gaudir de la confiança d'aquesta família i s'inicien «los desencanyans» i en deixar d'estar protegit més que mai la poesia va en la seva ajuda i talment com a l'inici, els poders sobremundans de la mateixa li donen la clau de volta per a poder resistir. Hem de suposar que afectarien també la seva relació amb els membres de la família Bonay, però desconexem els detalls.

Així el llibre *Al cel* esdevé paradigmàtic: el passat dels seus inicis amb la

imatge del plaer infantil de buscar marietes o voliols, com ell les anomena, als joncs com a exponent de la màxima felicitat, Verdaguer ens la dóna en aquest últim llibre. Resulta que aquell paradís de Folgueroles, amb els companys de joc, no s'ha perdut, el tenim al davant nostre i no al darrere: si sabem alçar els ulls al cel i deixar-nos bressolar per la poesia i el cant:

«Voliol, voliol, ensenya'ns lo camí del Cel»